

STO LET OD POVODNĚ NA CHOTÝŠANCE (3)

Důsledky povodně a odstraňování škod

Způsobené škody byly veliké. Nejbolestnější byla ztráta 19 lidských životů. (číselné údaje v různých pramenech se liší – uvádí se až 27 utonulých). Z toho 5 utonulo v Popovicích, 4 v Postupicích, 3 v Městečku a 4 v Chotýšanském mlýně.

Celkem bylo zcela smeteno nebo silně poničeno přes 47 budov a mnoho hospodářských stavení. Povodní byly strženy hráze devíti rybníků. Utonulo mnoho skotu, drůbeže a ostatního domácího zvířectva. Bylo zničeno mnoho polí, luk a vyrvaných stromů podél toku.

Poškozeno nebo úplně zničeno bylo 13 mlýnů, např. v Popovicích mlynář Josef Beránek utrpěl škodu za 25.000 K, v Postupicích Jan Kopecký – škoda za 21.000 K, mlýn přestavěl na motorový pohon. František Paur – škoda čítá přes 166.000 K,

mlýn už neobnovil. Prodal zbývající část hraběti Sternbergovi, který zde zřídil pilu a elektrárnu. Mlýn Seibertův na Smikově byl tak poničen, že se už neobnovoval. Sice tu byly jisté snahy vlašimského velkostatku o obnovení rybníka, ale opravenou hráz v brzké době opět poškodil další příval vody. Smikovský rybník tudíž zarostl v louku a obnoven byl již v poloviční výměře až v roce 1952. Mlynář Jan Váňa pobořený mlýn za nějaký čas opravil, ale nové obytné stavení si postavil nahoře nad mlýnicí. Mlynář Matějka ve Slověnicích, který před čtyřmi měsíci koupil mlýn za 26.000 K, přišel o veškeré nové mlýnské vybavení. Mlynáři Pěnkavovi v Libži voda odnesla ze dvora veškerý stavební materiál připravený ke stavbě hospodářského stavení, které mu nedávno

16. Přenešťastný Goldův mlýn - utrpěl velice - též i Bilkovice - poškozeny velmi velice - pole a luka zaplněna nejvíce.

17. Přenešťastný Sloveský mlýn - poškozený mnoho - utopil se mu kůň - zbořil se most veliký - podemlela silnice nejvíce.

18. Přenešťastný mlynář Pěnkava - celý zoufalý - kouká a vidí - jak voda odnáší dříví od pily - a vidí, jak plovou nábytek a peřiny.

19. Ubohý mlynář Krupička - v loni vyhořel - a letos vodou je poškozen - pole, obilí a luka - nadobro zničena.

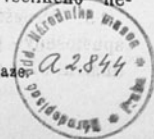
20. Konec tomu proudu - vřel se do Sá-zavy - odnáší sebou peřiny a dříví - má konec zničení.

21. Představte si křesťané - tuto ohromnou zkoušku - co člověk musí vytrpět - pro tu malou života chvíli.

22. Utíkejte s prosbou k Pánu Bohu - a též k Panně Marii, - aby nás chránili - od hrozného povodně a katastrofy.

23. Když budete křesťané Boha vyzývat - a k Panně Marii utíkat - a prosby u níž žádati - oni vás vyslyší - od všelikého neštěstí uchrání.

Tiskem Jul Janů v Praze

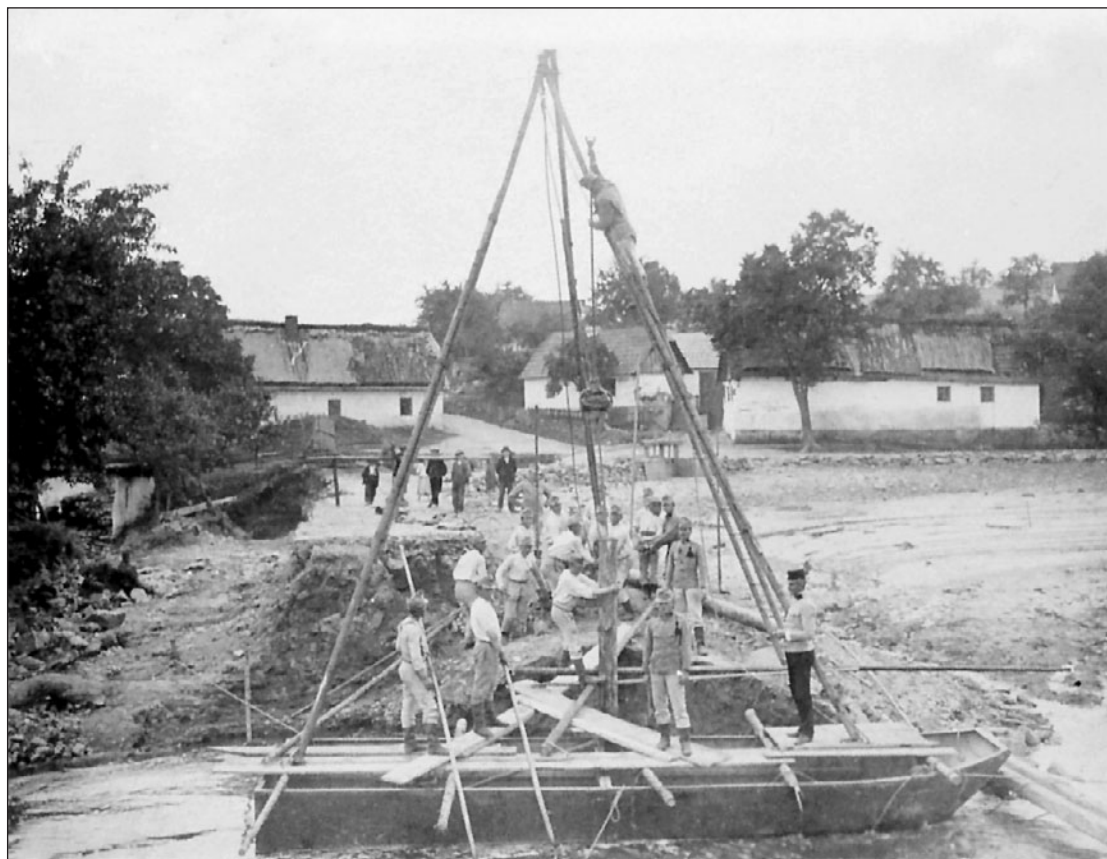

Nová píseň
o hrozném povodni
katastrofě
na Voticku, Benešovsku
a Vlašimsku 1. P. 1906.

Sepsáním a nákladem Václava Semeráda ze Všebořic
u Dolních Královic.

Ukázka první strany výtisku jarmareční písně
(Knihovna národního muzea – Národopisné oddělení NM pod sign. A 2.844)

Popovice – ženisté staví provizorní most přes hráz (foto: Kronika fary Popovice).

pohltil požár. Nyní druhý krutý živel kromě toho zatopil mlýnici s moukou a zásobami obilí a poničil mlýnské stroje. Celkový úřední odhad škod byl vyčíslen sumou 1,096.796 korun.¹⁾

Hned druhý den po katastrofě se dostavili do postižených obcí tajemník okresního benešovského hejtmanství Emanuel Pirný a stavitel Dusil jako dozorčí nad záchrannými pracemi. Telegraficky bylo povoláno 28 četníků. Večer přijeli do Postupic náměstek místodržitele Dörfl, vládní rada Brechler a inženýr Schimek, kteří přislíbili postiženým dle svých sil vydatnou pomoc.²⁾

Ke zmírnění škod byly organizovány veřejné sbírky. O povodni a sbírkách postiženým obcím bylo informováno v různém tisku. Například císař František Josef I. daroval hned v prvních dnech po povodni částku 6000 K, hrabě Filip ze Sternbergu v Jemništích 1000 K a jeho choť Karolina 800 K. Také francouzský slavista a přítel českého národa profesor Louis Leger, který byl na návštěvě Prahy, uspořádal přednášku ve prospěch postižených povodní. Kromě těchto

finančních výtěžků byly v Praze i v Benešově uspořádány různé koncerty, zahradní slavnosti a divadelní představení. Do postižených vesnic přicházely davy zvědavců z blízkého i dalekého okolí, aby spatřili spoušť způsobenou dravým živlem. Mnozí z těchto návštěvníků provozujících „povodňovou turistiku“ nabídli postiženým pomoc, ale našli se i takoví, kteří se neostýchali rabovat opuštěná stavení. V Postupicích se návštěvníkům prodávaly pohlednice různých postižených míst pořízené benešovským fotografem J. Spálenkou. Velký zájem byl také o příležitostné verše sepsané profesorem benešovského gymnázia Bedřichem Votýpkou, které se prodávaly po 20 haléřích. Veškerý náklad 600 výtisků zdarma vytiskla tiskárna A. Müllerové také ve prospěch postižených povodní.³⁾ Podobným počinem byly též sepsány jarmareční verše Václavem Semerádem ze Všebořic u Dolních Kralovic tzv. „Nová píseň o hrozném povodni katastrofě va Voticku, Benešovsku a Vlašimsku L.P. 1906 (viz obr.)“.

Městečko – oprava železničního mostu ve Lhotce po povodni (foto: sbírka Františka Kavky).

Značné škody byly způsobeny na obecních a polních cestách. Prozatímní dřevěné mosty přes komunikace v Popovicích, Postupicích a na Smikově vystavělo 86 vojáků pěšího pluku č. 102 z Benešova se setníkem Tatrmuchem a jedna setnina zákopníků z Prahy, tzv. „Pionier abteilung“ s hejtmanem Wantznerem. Rekonstrukce poškozeného železničního mostu u Lhotky byla c. a k. ředitelstvím státních drah svěřena stavební firmě arcivévodského stavitele Emanuela Vrzala z Votic, jejíž práce byly zahájeny dne 27. října 1906.⁴⁾

Ačkoliv menší škody způsobené povodní byly během roku ve všech postižených obcích odčiněny vlastní svépomocí, nebylo dosud vyššími veřejnými činiteli podniknuto téměř nic. Opravou říčního toku a hrází rybníků, aby se zabránilo případnému opakování povodně, nepomýšleli. Chotýšanka tekla stále korytem vymletým povodní a podél zničené louky zůstávaly nadále v ubohém stavu. Po počáteční snaze pomoci postiženým povodní již vlna solidarity utichla a zájem veřejnosti i úřadů se soustředil jinam.

Teprve k příležitosti prvního výročí povodně na Chotýšance byl do Postupic svolán Tábor lidu,

který se konal dne 16. června 1907. Společná manifestace, již se zúčastnilo mnoho obyvatelstva, donutila lhostejné úředníky k neodkladné úpravě Chotýšanky. Svým vlivem slíbili do věci zasáhnouti také přítomní říšští poslanci dr. Velich, dr. Isidor Zahradník, Karel Loula a Václav Myslivec. To se také podařilo a na jaře roku 1908 se začalo s regulačními pracemi.

Regulace Chotýšanky

Hlavní podnikatelské činnosti se ujal za podpory země a státu Okresní výbor v Benešově. Proto se s regulací počítalo jen v úseku říčního toku, který se nalézal v obvodu tohoto okresního výboru – od hráze pičínského rybníka až dolů k Chalupám u Postupic.

Inženýři České zemědělské rady v Praze bylo vyměřeno a vytyčeno nové řečiště, rozděleno na několik dílů a jednotlivě zadáno k provedení prací. Vrchním dozorem nad celou regulací byl pověřen stavební rada inženýr Václav Jánský. Provedením regulačních prací byly pověřeny stavitelské firmy: František Mařík z Benešova a Šimůnek – Neuman – Keller z Tábora. Kromě

úpravy řečiště a sousedních pozemků bylo počítáno i s úpravou hrází.⁵⁾

Stavitel Mařík byl pověřen stavbou popovického rybníka, postupického rybníka Papírnicka a úpravou řečiště z Popovic do mladovického rybníka. Z Podlesí (od mostu) do Papírnicka, z Postupic do Dolejšího rybníka a dále až na okresní hranice pod Chalupami. Stavbu řídil asistent Rudolf Javůrek, zednický mistr ve Vlašimi. Stavitelé z Tábora vystavěli hráz rybníka mladovického, novoveského, Lísence a Mlýnského. Upravili řečiště od okresních hranic u Pazderné Lhoty do Popovic, z Mladovic k mostu na Podlesí a koryto novoveského a lísenického potoka. Stavbu řídil stavitel Šimůnek za pomoci asistentů Jana Kříže a Mikšíčka.

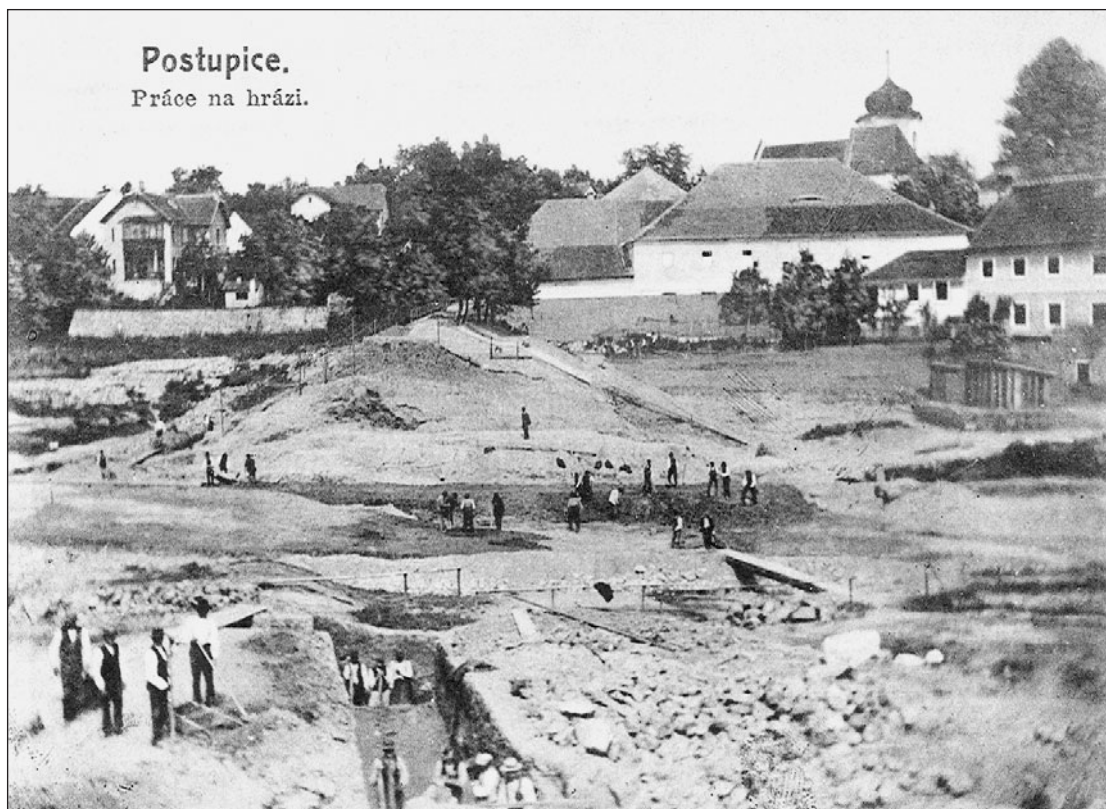
Počet dělnictva na stavebních úpravách byl různý. V jarních a podzimních měsících pracovalo 200 až 300 dělníků. V létě, zejména o žních, 150 až 200 a v zimě o 50 dělníků méně.

Takové množství pracovních sil se nedalo samozřejmě zajistit z blízkého okolí. Domácí dělníci obstarávali řemeslnické a odbornější zednické práce při upravování říčního profilu.

Ostatní dělníky a nádeníky bylo nutno najímat z jiných krajů. Přespolní pracovníci, kteří tvořili asi polovinu pracovních sil, se mezi sebou nazývali „bratránci“. Jelikož většinou nebyli ničím vyučení, podíleli se na nejhorších úsecích díla. Zaměstnávali se kopáním nového a zavážením starého řečiště, vyvážením rybníčního bahna na hráz, lámáním kamene apod.⁶⁾

O těžké práci těchto „bratránců“ při stavbě regulace nám poutavě podává K. V. Mixa v již výše zmíněné kronice, která vznikla ze vzpomínek pamětníků v letech 1923 – 1924: „Byli a jsou to notoričtí tuláci – dělníci holdující alkoholu. Příčiny jejich života dlužno hledati nejčastěji ve vrozeném pudu k toulání. Dost často byli to i lidé zničených existencí a zklamáných životních nadějí. Mnozí byli řemeslníky, někteří i vyššího vzdělání. Utápějíce hořké upomínky v kořalce klesali stále, až se octli na úrovni obyčejných tuláků. Alkohol učinil z nich rovnocenné lidi, a proto si říkali – bratránci.... (zkráceno)

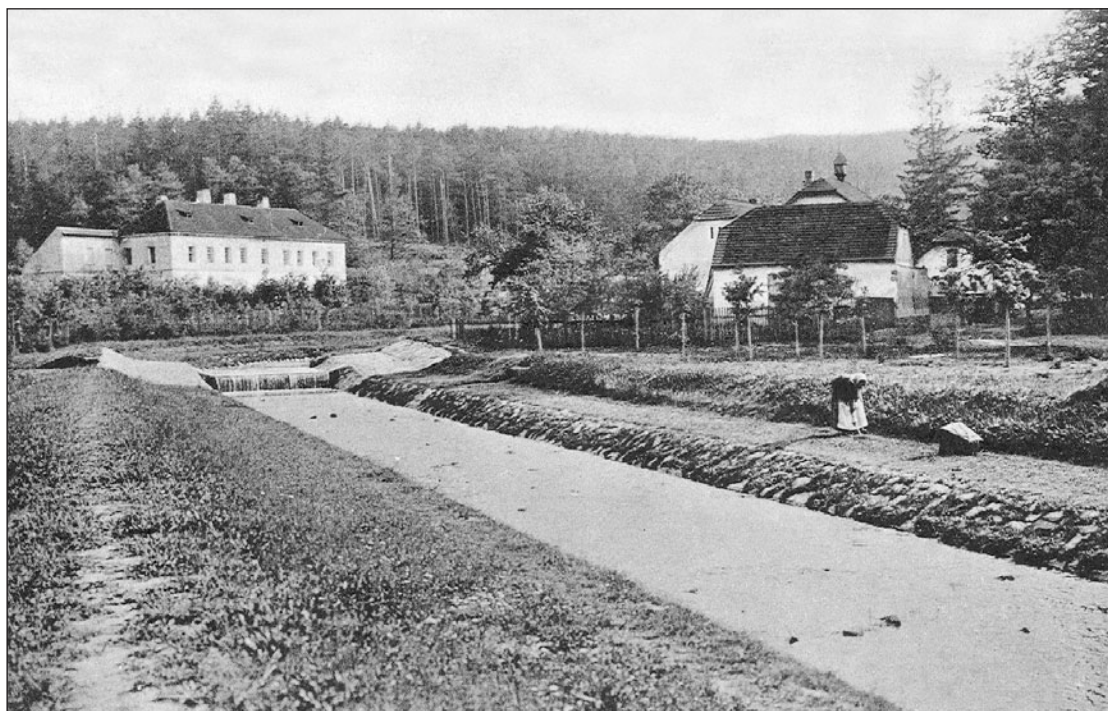
... V práci byl však bratránek spolehlivý. Po celý den vydržel státi při práci v kaluži, rváti se

Postupice – stavba na hrázi rybníku Papírnick (pohlednice ze sbírky Jiřího Šestáka).

*Postupice – bratránci na stavbě regulace Chotýšanky v Podlesí
(fotografii zapůjčil František Říha z Postupic).*

Postupice – zregulované řečiště Chotýšanky v Podlesí (pohlednice ze sbírky J. Šestáka).

s těžkými kameny, kopati a voziti různý materiál, jen měl-li kořalku. Neobdržel-li ji, nepracoval.

Noclehy bratránků byly porůznu. Sláma panské kůlny u Postupic byla provrtána. Originální noclehárnu pořídili si bratránci u sv. Jana mezi Podlesím a Mladovicemi. Před stavbou silnice dosahovala tamnější stráž až blízko k Chotýšance. Do stráně vykopalo si 12 bratránků dosti široké a tak hluboké díry, že se v nich mohl dospělý člověk natáhnouti a pohodlně obrátiti. Díry byly v jedné řadě a u každé byl jeden schůdek. Aby se hlína nesesula, byl vchod a částečně i vnitřek opatřen oporou z klacků. Vnitřek byl vystlán slámou. Ve stropě byl upevněn motouz, na němž visel chleba, aby prý ho v noci neužíraly myši. U první díry od Postupic byl zasazen kůl s tabulí, na níž kdosi z bratránků napsal „Ves Trhanov“. Před děrami u říčky (na návsi) bylo ohniště z kamenů a na něm v plechové krabici od konzervovaných ryb vařili si společně „ranní polévku“. Při jedné pochůzce shlédli jsme, z čeho polévku vařili. Nabrali vodu z potoka (tehdy čistou), nalámali tvrdý chléb přidali hojně cibule a vložili roztrhaného slanečka. Než se polévka uvařila, seděli všichni kolem ohně a lačně hleděli na pěníci se vodu. Poněvadž měli pouze jednu lžici (obecní) podávali ji po každém soustu jeden druhému. Pospolitosť jejich byla dokonalá. Do Trhanova docházeli na noc i tehdy, když se pracovalo až na hrázi Mlýnského rybníka a na řečišti u Chalup. Tak jim byl Trhanov milý. Třebaže vydělali

poměrně slušný peníz, chodili většinou bosí a napolo nazí. Vášeň ke kořalce ničila veškeré lepší snahy a úmysly. Nejnutnější oděv vždy od někoho dostali a mítí košili bylo u nich jakýmsi přepychem.“ ... (zkráceno)

Regulační práce trvaly zhruba do podzimu 1911. Poslední dokončovací práce probíhaly ještě roku 1912. V létě a na podzim tohoto roku byly s úspěchem provedeny zatěžkávací zkoušky nových mostů a hrází. Tím byla ukončena několikaletá práce na regulaci. I doba celé „bratránkovské éry“ skončila.

Miroslav Švarc

Poznámky:

- 1) Hlasy od Blaníka, ročník XXII., č. 28, str. 2 – 14. července 1906
- 2) Mixa K. V.: Městečko Postupice – povšechný jeho obraz, díl I., str. 83, Postupice 1924. /rukopis v SokA Benešov/
- 3) Hlasy od Blaníka, ročník XXII., č. 25, str. 3 – 5 – dne 23. června 1906
Slavíček Petr: Památník městečka Postupice, str. 181, vydal OÚ Postupice v r. 2005
- 4) Mixa K. V.: Městečko Postupice – povšechný jeho obraz, díl I., str. 83, Postupice 1924. /rukopis v SokA Benešov/
- 5) Mixa K. V.: Městečko Postupice – povšechný jeho obraz, díl I., str. 85, Postupice 1924. /rukopis v SokA Benešov/
Dr. Pánek Jaroslav: Povodeň na Postupicku roku 1906, týdeník Jiskra, č. 28, r. 1972, str. 2
- 6) Mixa K. V.: Městečko Postupice – povšechný jeho obraz, díl I., str. 85 a 86, Postupice 1924. /rukopis v SokA Benešov/

TAJNÍČKA RÝŽOVITÁ NALEZENA V CHKO BLANÍK

Tajnička rýžovitá (*Leersia oryzoides*) z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*) je nenápadná víceletá výběžkatá tráva. Její až 150 cm vysoká větvená stébla jsou charakteristická výsečky chlupů na kolínkách. Důležitým znakem pro určení druhu jsou ostnitě drsné okraje jejích až 1 cm širokých převíslých listů. Po většinu léta jsou fertilní lodyhy na první pohled zaměnitelné se sterilními výběžky, protože lata zůstává až do rozkvětu ukrytá v nafouklé pochvě horního listu. Rostlina kvete až v srpnu či září, kdy její volná, řídká, 5 – 17 cm dlouhá lata vymetá a plně se rozvíjí jen ve velmi teplém létě. Rodový vědecký název tajničky rýžovité je odvozen od jména německého botanika Johanna Daniela Leerse (1727 – 1774). Její klásky připomínají svým tvarem klásky rýže (latinsky

oryza), což dalo vzniknout jejímu druhovému jménu.

Najdeme ji v celé Evropě od jižního Finska po Španělsko, na východ sahá její rozšíření do oblastí mírného podnebí Asie, vyskytuje se též v Severní Americe. Zatímco v některých regionech roste hojně, v Evropě jako celku v poslední době významně ustoupila. Například ve Velké Británii byla od roku 1985 zaznamenána pouze na 5 lokalitách.

V České republice nalezneme tajničku rýžovitou v nížinách a pahorkatinách na písčitých i bahnitých březích eutrofních (úživných) stojatých, vzácněji i mírně tekoucích vod, objevuje se i na březích mrtvých ramen a tůní, v bahnitých příkopech a na slaných loukách. Z hlediska fyto-cenologického se vyskytuje nejčastěji ve spole-